

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Шелудька Сергія Андрійовича

«Трансформація валютного регулювання

банківської діяльності в Україні»,

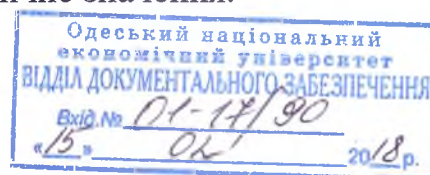
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю – 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Дослідження проблематики трансформації валютного регулювання в Україні актуалізується у зв'язку з необхідністю реформування національної економіки. Кризи, що періодично виникають в національній валютно-фінансовій системі, породжують складні регуляторні виклики в контексті забезпечення макроекономічної рівноваги в умовах нестабільного і швидкозмінного як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Тому валютне регулювання, повинне включати усі необхідні інструменти впливу на валютні відносини та бути одним із вагомих елементів у системі заходів щодо підтримання макроекономічної і фінансової стабільності в країні, стимулювати економічне зростання та підвищувати добробут населення.

Незважаючи на значну кількість наукових досліджень за даним науковим напрямом, сьогодні продовжує залишатися потреба у поліпшенні концептуального та методологічного підходів щодо трансформації валютного регулювання в Україні з позицій забезпечення стійкого економічного зростання, особливо у період активізації реформування економіки України.

Отже, потреба у наукових дослідженнях, розробці теоретико-методологічних та практичних рекомендацій щодо трансформації валютного регулювання банківської діяльності в Україні визначає актуальність обраної теми дисертаційної роботи, її теоретичне і практичне значення.

Обґрунтованість та достовірність положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є достатньо обґрунтованими. Це підтверджено проведеним автором глибоким дослідженням за допомогою логічного аналізу та узагальнення значного обсягу законодавчих і нормативних актів з питань валютного регулювання. Зміст дисертації відповідає визначеній меті, а поставлені автором завдання вирішено, з орієнтацією на наукову новизну .

Вагомим науковим внеском роботи є власний підхід до визначення поняття «валютне регулювання». Дисертанту вдалося ґрунтовно підійти до тлумачення і врахувати у визначенні валютного регулювання широкий і вузький погляди на його сутнісне сприйняття (с. 25, 37-38). Також, заслуговує на увагу глибоко осмислений підхід до тлумачення поняття «валютна політика» та «валютний контроль», що дозволило сформулювати власні визначення валютної політики та валютного контролю для поглиблення розуміння внутрішніх аспектів сутності цих понять (с.40-41,43).

Заслуговує на увагу, доволі повний та критичний аналіз суб'єктів валютного регулювання, на основі якого автору вдалося сформувати власну модель архітекtonіки валютного регулювання, яка поєднує рівні валютного регулювання і ступені валютної інтеграції, а також визначає взаємозв'язки між внутрішнім та світовим валютними ринками (с. 50-52).

Науковий інтерес викликає методичний підхід до визначення ролі банків у валютному регулюванні, який визначає їх місце в трансмісійному механізмі в якості ключових передавачів імпульсів валютного регулювання (с. 75-77).

Особливої уваги заслуговує, доволі повний та критичний аналіз еволюції валютного регулювання, на основі якого автору вдалося сформувати власну періодизацію валютного регулювання в Україні з 1991 по 2016 р (с. 88-106, 142) На основі періодизації розвитку трансформаційних процесів у валютному регулюванні банківської діяльності в Україні було виокремлено п'ять етапів еволюції валютного регулювання, наявність яких обґрунтовано змінами

інституційного, операційного та правового аспектів цього процесу.

Слід відзначити, що на основі систематизації та врахуванні зовнішніх, внутрішніх чинників, дисертантом розроблена модель трансформації валютного регулювання, яка дозволяє визначити ступінь раціональності процесів перетворення у валютному регулюванні в Україні (с. 151-153).

Суттєвим доробком автора є власне визначення валютних інтервенцій, класифікації валютних інтервенцій та запропонований підхід до оцінювання ефективності валютних інтервенцій центрального банку, який, на відміну від уже існуючих, реалізується завдяки критерію «компенсація», що передбачає обчислення коефіцієнту ефективності інтервенцій (с. 175-179).

Заслуговує на увагу аналіз рівня доларизації економіки України, як якісного показника розвитку валютних відносин (с. 96, 181). Особливо слід відмітити побудову економетричної моделі для прогнозування дійсних обсягів готівкових валютних заощаджень поза банківською системою, на основі якої дисертантом сформульовано вихідне положення про те, що тіньовий оборот готівки іноземної валюти в Україні, практично замінив легальні операції на внутрішньому валютному ринку. (с. 188-198, 202).

Таким чином, наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи не лише науково обґрунтовані, але й у сукупності є вагомими для розвитку теорії та практики трансформації валютного регулювання в Україні.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження

До результатів дисертаційного дослідження Шелудька С. А., які відрізняються науковою новизною, належать такі положення:

– запропонована системно-процесна модель трансформації валютного регулювання на засадах системного підходу, принципів діалектики та теорії біфуркації динамічних систем, яка дозволяє визначити ступінь раціональності процесів перетворення у валютному регулюванні в Україні. Відповідно до розробленого визначення, трансформація валютного регулювання повинна відбуватися на стратегічному та тактичному рівнях.

Стратегічний рівень передбачає динамічне оновлення складових валютного регулювання з метою розбудови якісно нової системи зв'язків між регулятором і регульованими суб'єктами; тактичний – неперервне прийняття та зміну однієї з трьох форм – регламентація, транзакція, комунікація – або ж одночасного перебування в двох або всіх трьох з них, що суттєво поліпшить визначення недоліків в заходах модернізації валютного регулювання в Україні;

– визначення поняття «валютне регулювання», що, на противагу існуючим, ураховує широкий і вузький погляди на його сутнісне сприйняття – як елемент процесу управління валютними відносинами при реалізації науково обґрунтованих запланованих практичних дій (у широкому розумінні), та як системна та послідовна діяльність уповноважених органів з упорядкування валютних відносин: приведення їх у відповідність до заданих норм і стандартів, через застосування комплексу інструментів і методів (у вузькому розумінні);

– методичний підхід до визначення ролі банків у валютному регулюванні, що, на відміну від існуючих, встановлює їх місце в запропонованому трансмісійному механізмі в якості ключових передавачів імпульсів валютного регулювання за всіма каналами, а саме процентним, сигнальним, мікроструктурним, інституційним і кредитним.;

– класифікація інструментів валютного регулювання, яка, в порівнянні з раніше розробленими, заснована на тривимірному розподілі за ознаками: характеру впливу інструментів на об'єкти регулювання, способу їх застосування, приналежністю інструмента до інших видів регулювання економіки;

– науково-методологічний підхід до оцінювання ефективності валютних інтервенцій центрального банку, який, на відміну від уже існуючих, реалізується завдяки критерію «компенсація», що передбачає обчислення коефіцієнту ефективності інтервенцій (k_{IE}). Економічний зміст цього коефіцієнту полягає в тому, що він встановлює пряму залежність

ефективності валютних інтервенцій від змін волатильності валютного курсу, та зворотну – від обсягів інтервенцій, які спричинили ці зміни;

– науково-методичний підхід до оцінювання обсягів тіньового готівкового валютного обороту, що, на відміну від існуючих, заснований на моделюванні готівкових валютних заощаджень поза банками із застосуванням апарату багатofакторного регресійного аналізу. В якості змінних запропоновано використовувати показники обсягу депозитів населення у національній валюті, обсягу депозитів населення в іноземній валюті, обсяг переказу коштів із-за кордону та розмір грошових доходів населення;

– науково-теоретичне розмежування категорій «валютне регулювання», «валютна політика» та «валютний контроль» завдяки виокремлення спільних і відмінних рис, що дозволило сформулювати власні визначення валютної політики та валютного контролю для поглиблення розуміння внутрішніх аспектів сутності цих понять;

– періодизація валютного регулювання в Україні з 1991 по 2016 р. на основі використання еволюційного підходу та аналізу кількісних і якісних показників розвитку валютних відносин, а також перетворень у правовому забезпеченні регулятивних дій, що може бути використано в процесі моделювання та прогнозування окремих показників розвитку валютних відносин у країні;

– теоретико-методичне обґрунтування ролі облікової ставки центрального банку як ключового інструменту валютного регулювання за допомогою експлікації монетарного правила Тейлора, що дозволило встановити тісний зв'язок між її рівнем та показниками розвитку валютних відносин.

В цілому, результати дослідження свідчать про наукову новизну дисертаційної роботи. Більшість з них знайшла відображення у наукових працях.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами та темами

Дисертаційна робота виконана у межах науково-дослідної теми кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету. Зокрема, в межах теми «Роль банків у забезпеченні сталого розвитку фінансового ринку та реального сектору економіки України» (ДР № 0114U000276, 2014-2016 рр.) обґрунтовано особливу роль банків у виникненні та поширенні в Україні кредитної експансії в іноземній валюті через недосконалість практики валютного регулювання. У межах теми «Розвиток теоретико-методологічних положень системи ризик-менеджменту в банках» (ДР № 0117U002955, 2017-2021 рр.) запропоновано підходи до архітектури та суб'єктного складу валютного регулювання.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів

Дисертаційна робота Шелудька С.А. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики трансформації валютного регулювання в Україні. Наукова цінність результатів дослідження полягає у поглибленні теоретичних положень та обґрунтуванні підходів щодо трансформації валютного регулювання в Україні. На думку дисертанта, трансформація валютного регулювання повинна відбуватися на стратегічному та тактичному рівнях. Стратегічний рівень передбачає динамічне оновлення складових валютного регулювання з метою розбудови якісно нової системи зв'язків між регулятором і регульованими суб'єктами, а тактичний – неперервне прийняття та зміну однієї з трьох форм – регламентація, транзакція, комунікація – або ж одночасного перебування в двох або всіх трьох з них, що суттєво поліпшить визначення недоліків в заходах модернізації валютного регулювання в Україні.

Основні теоретичні і методичні підходи дисертації використовуються у навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Гроші та кредит», «Міжнародні стандарти управління банківською діяльністю», «Операції центрального банку», «НБУ та грошово-кредитне регулювання» (довідка № 01-17/1345 від 03.11.2017 р.).

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх застосування в напрямку вдосконалення валютного регулювання залежно від стану валютного ринку країни. Зокрема, результати дослідження щодо було використано Національним банком України для вдосконалення аналітичного забезпечення оцінки ефективності використання валютних інтервенцій (довідка № 17-0002/11266 від 19.04.2017 р.), АТ «Райффайзен Банк Аваль» з метою обґрунтування управлінських рішень щодо управління валютним ризиком і операцій на валютному ринку (довідка № 02-16/1976 від 10.10.2016 р.), ПАТ «Марфін Банк» для вдосконалення системи аналізу та прогнозування стану валютного ринку (довідка № 28-017/423 від 29.06.2017 р.), ПАТ КБ «ПВДЕННИЙ» для вдосконалення аналітичного та методологічного забезпечення прийняття управлінських рішень щодо діяльності банку на валютному ринку (довідка № 19/2376/1 від 24.10.2017 р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні результати наукового дослідження, висновки і рекомендації Шелудька С.А. висвітлено у 25 наукових працях загальним обсягом 9,55 д.а., з яких: 2 розділи в колективних монографіях (з яких 1 – зарубіжна), 8 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті в зарубіжних наукових виданнях, 3 статті в наукових виданнях, внесених до міжнародних наукометричних баз, 10 тез доповідей за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Автореферат та публікації повною мірою розкривають основні положення дисертації. Автореферат ідентичний за змістом основним положенням дисертації та в повній мірі розкриває зміст наукових положень, висновків та рекомендацій які виносяться на захист, вичерпно характеризує мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладення матеріалу, варто виділити певні дискусійні положення та зауваження:

1. Автор надзвичайно ґрунтовно підійшов до тлумачення валютного регулювання та особливостей його реалізації, однак важко погодитись із твердженням, що реалізація валютного регулювання на рівні окремої країни дозволяє регулювати лише взаємодію між резидентами у сфері валютних відносин і не торкається питань взаємодії між резидентами та нерезидентами, а на світовому рівні лише створює передумови для економічної взаємодії держав у формі міждержавного партнерства з приводу руху капіталів, інвестиційних проектів, торгівельних відносин і не торкається питань щодо руху приватного капіталу, приватних інвестиційних проектів (с. 29).

2. Доволі слушно, автор виокремлює поняття валютного ризику та ризику валютного регулювання та пропонує ієрархію ризиків валютного регулювання (с. 79). Втім, у контексті дослідження, варто було б акцентувати увагу на чіткому визначенні самих понять «валютного ризику» та «ризиків валютного регулювання» (с. 80).

3. У роботі заслуговують на увагу дослідження взаємозв'язку і відмінностей між валютною політикою, валютним регулюванням і валютним контролем. Однак, критичні зауваження виникають при розгляді автором мети валютного регулювання, як досягнення лише довгострокових цілей валютної політики (с. 43). Хоча згодом, автор акцентує на необхідності гнучкого алгоритму корегування проміжних і кінцевих цілей відповідно до змін у валютній політиці (с. 44). Крім того, трансформацію валютного регулювання, автор також пропонує здійснювати на тактичному та стратегічному рівнях (с. 149). Таким чином варто наголосити, що досягнення довгострокових цілей, є кінцевою метою валютного регулювання.

4. Незважаючи на те, що у роботі акцентується на дієвості та популярності валютних інтервенцій, як інструменту валютного регулювання (с.201), у класифікації інструментів валютного регулювання чітко не визначено такий інструмент, як валютні інтервенції (с.110-111), а згодом відмічається, що валютні інтервенції є методом використання золотовалютних резервів (с.174). Такі твердження автора потребують більш чіткої аргументації.

5. У цілому погоджуючись, що особливістю генези валютного регулювання була відсутність чітко визначеної та законодавчо оформленої валютної політики на довгострокову перспективу (с.106-107), автору варто було б надати критичну оцінку постанові НБУ № 541, від 18.08.2015, «Про основні засади грошово-кредитної політики на 2016-2020 роки» і представити власне бачення довгострокової перспективи валютної політики України, що значно посилює практичне значення дисертаційної роботи.

Слід зазначити, що наведені зауваження переважно мають рекомендаційний характер, можуть служити підставою для дискусії та їх врахування в подальших наукових дослідженнях.

Загальний висновок

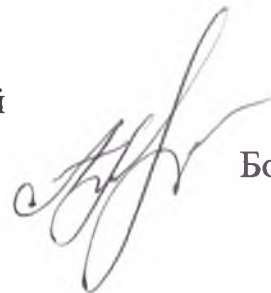
Дисертація Шелудька Сергія Андрійовича на тему «Трансформація валютного регулювання банківської діяльності в Україні» є ґрунтовним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-прикладне завдання щодо необхідності трансформації системи валютного регулювання та виявлення його впливу на економічні процеси в Україні.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною і відповідає пріоритетним напрямам валютного регулювання в Україні. Дисертація є самостійно виконаною роботою, в якій викладено авторське бачення трансформації валютного регулювання на засадах системного підходу, принципів діалектики та теорії біфуркації динамічних систем, що дозволяє визначити ступінь раціональності процесів перетворення у валютному регулюванні в Україні. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Оцінюючи роботу загалом, можна зробити висновок, що дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, в якому автору вдалося вирішити поставлені завдання, розкрити наукову новизну і практичну цінність. Основні положення дисертаційної роботи відображені у публікаціях та апробовані на наукових конференціях.

Робота відповідає вимогам, які висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, зокрема – пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Шелудько Сергій Андрійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту
банківської діяльності
ДВНЗ "Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана"

Боришкевич О.В.

